

DECIMUM SEPTIMUM ECCLESIAE SÆCULUM.

CAPUT PRIMUM.

SÆCULI XVII PONTIFICES MAXIMI.

Contigisse Clementis VIII obitum an. 1505 diximus præced. sæculi conscribentes historiam, capite primo. Post Clementem vero Petri cathedram tenuit *Leo XI, Paulus V, Gregorius XV, Urbanus VIII, Innocentius X, Alexander VII, Clemens IX, Clemens X, Innocentius XI, Alexander VIII, Innocentius XII, Clemens XI.*

CCXXXIV. Leo XI, Mediceus, vocatus antea Alexander Octavianus, creatus kal. apr. an. 1605, quoniam accelerata morte post dies 26, nempe die 5 ante kalend. maias mortem obiit, quæ conceperat animo, cunctique a viro summa prudentia prædito expectabant, complere non potuit.

CCXXXV. At Leonis successor *Paulus V*, id est, Camillus card. Burghesius, origine Senensis, electus eodem anno 1605, XVII kal. junias, statim dirimendæ controversiæ *de auxiliis* applicuit animum. Ob violatam ecclesiasticam immunitatem, de qua tamen senatus venetus statuta ad reipublicæ suæ utilitatem sancita an. 1536 servavit, in venetam ditionem ecclesiasticum interdictum an. 1606, die 17 aprilis promulgavit. Opera christianissimi regis dissidium et interdictum sublatum est anno proximo. Ut regem Angliæ Jacobum I ad romanæ Ecclesiæ sinum revocaret, ad eum direxit Marcum Antonium de Dominis, ex-jesuitam et archiepiscopum spatantensem, qui contra hæreticis adhæsit. Plures nestoriani chaldæi Ecclesiæ uniti fuerunt anno 1617. Urbem aquæductibus, vaticano porticu, aliisque magnificis edificiis Paulus V ornavit. Prædictæ contro-

versiæ de auxiliis finem imposuit, indicto utrique parti silentio, et apostolicæ Sedi reservato iudicio. Impostor quidam se filium Pauli V appellans, Parisiis affectus est supremo supplicio¹. Studuit Burghesiam gentem honoribus divitiisque cumulare², et obiit XVI pontificatus anno, id est, 1621, die 28 januarii.

CCXXXVI. Suffectus Paulo V Alexander Ludovisius Bononiensis, electus V idus februarias eodem anno 1621, cui impositum nomen *Gregorii XV*. Instituta congregatione *De Propaganda Fide*, præscripto festo SS. Annæ et Joachim, genitorum B. M. V., bello lacesitis hæreticis, compositis circa Volturrenam tractum Rhetiæ, sive, ut aiunt, Vallem-Telinam dissidiis, atque addita vaticanæ bibliothecæ magna librorum copia bibliothecæ palatinæ, sibi dono datæ anno 1623 a Maximiliano duce Bavariæ, eodem anno, 8 die julii, cessit e vita.

CCXXXVII. Maffæus *Barberinus*, Florentiæ nobili genere natus³, poeta in utraque lingua etrusca et latina præclarus, idem qui in *Argenide* Barclay anagrammatico vocabulo dicitur *Iburranes*, successit Gregorio prædicto an. 1623, VIII idus augusti, nomine sibi collato *Urbani VIII*. Sedit vero annis 21, nempe usque ad an. 1644, quo mors illum rapuit IV kalendas

¹ Bartholomæus Lancei Alchimista, de quo in *Amœnit. litter.* epigramma :

Pendeo. Dic, quis sis? Pater est mihi Papa. Quis ille?
Romanus. Quonam nomine? Burghesius.
Qui factum? Me non agnovit. Quid? Nothus ergo es?
Imo legitima conjuge Papa caret.
Sed cur conflagras flammis? Id moris habetur,
Ut quem Papa negat noscere, flamma voret.

² Emisse fertur nepotibus nominum Rignani scutis 353,000. Civitatis Sulmonis in regno neapolitano 150,000. Quatuor in romano territorio rura scutis 700,000. Insumpta in ædificio palatii Burghesii, cujus fundamenta Paulo V vivente jacta fuerunt, scuta 300,000. Dona suis data, non semel, sed viginti vicibus, scuta centum millia. Solus pluteus cardinalis ejus nepotis æstimatus scutis 600,000. Vide *Histoire des Papes*, tom. V, pag. 270. Impendisse in exornanda Mithra septuaginta millia aureorum scribit in Addit. ad Ciacconium Oldoinus.

³ Familiæ nomen ortum ex *Barberino* oppidulo, sito in agro Florentino supra collem, Senas versus.

augusti. Urbani munificentiae debet Roma mœnia leoninae civitatis, æream templi vaticani tribunam¹, græcos proximæ bibliothecæ Codices, collegium de Propaganda Fide, ampliores sapientiæ ædes, Pontificalis, Breviarii, Ritualis et Martyrologii emendationem, arcem in finibus Bononiensium, *Urbaniam* ab ejus nomine dictam, aliaque plura liberalitatis, doctrinæ, pietatisque munimenta. In familia sua decoranda Urbanus imitatus est Paulum V². Quum palam, fortassis incaute, de Hispanis obloquutus foret, plures exacerbavit, vulgatusque hexameter gentilitio stemmati alludens :

Mella dabit Gallis, Hispanis spicula figet³.

CCXXXVIII. Anno 1644 XVII kal. octobris inauguratus est pontifex Joan. Baptista Pamphilius, Romanus, appellatus *Innocentius X*. Castrum Invi Rutulorum oppidum, ob eadem episcopi solo æquavit, sede Aculam, id est Aquipendium translata. Quinque jansenianas proscripsit propositiones⁴; parvaque religiosorum cœnobia episcopis per Italiam subjecit, suppressitque. Adversus *pacem* initam Hasseburgi in Westphalia an. 1648, die 6 augusti, firmatamque Monasterii die 26 octobris, inter imperatorem Ferdinandum et Ludovicum christianissimum regem, Innocentius edidit constitutionem eodem anno VI kal. decembris; quoniam in illa permittebatur hæreticis liberum religionis suæ exercitium, pluraque illis Ecclesiarum bona dignitatum titulo in feudum conferebantur. Suprema Innocentio dies fuit septima januarii anno 1655⁵.

¹ Cum ad absidem illam construendam *Urbanus* jussit conflari trabes æneas ablatas ex atrio *Pantheon*, quas nec Vandali, nec Ostrogothi abstulerant, natum vulgare illud effatum: *Quod non fecerunt barbari, fecere Barberini*. Cedit illud propterea in laudem *Urbani*, non autem in dedecus.

² Quamquam *Urbanus* amplissimas ædes nepotibus ædificaverit, eorum duobus, Francisco et Antonio, cum purpura reditus summos contulerit, oppida dederit, vetustamque Latii urbem Prænestem; in hoc tamen est magnopere commendandus, quod vita functo Francisco Maria Urbini duce, dominium illud, necnon Pisauri, Senogalliæ, Eugubii et Montis Feretrani, non suis, sed ditioni ecclesiasticæ addixit.

³ Hexametro huic Hispanus quidam subjecit: « Spicula si figant, moriuntur apes. »
(*Continuatoris adnotatio.*)

⁴ Anno 1653, die 31 maii.

⁵ Orta, sedente *Innocentio X*, quæstio de duplici in Ecclesia capite,

CCXXXIX. Præfuit deinde romanæ Ecclesiæ *Alexander VII* Senensis, id est, Fabius Chisius, creatus præcitato anno 1655, die 7 aprilis, mortuus anno 1667, die 22 maii. Egit cum Venetis ut Jesuitas reciperent, quod senatus indulgit ea conditione, ut publicis processionibus interessent incedentes inter confratres S. Marci et S. Theodori¹. Damnavit rursus propositiones Jansenii *in sensu ab auctore intento*². Vetuit an. 1667 ne theologi in quæstione de sufficientia attritionis se mutuo proscinderent. Christinam reginam Suecorum ejurata hæresi Romam advenientem, debito excepit honore. Exorta cum Galliarum rege dissidia propter Corsicorum militum licentiam, proprio servato jure composuit. Exornavit urbem amplissimis beneficiis, et ipse post obitum magnifico monumento reconditus. Nec ipsi tamen pepercit, fratrique suo Mario Chisio, procacitas obtrectatorum³.

CCXL. Rexit deinde Ecclesiam *Clemens IX*, Pistoriensis, electus an. 1667 XII kalendas julias, vita functus an. 1669⁴, V idus decembris. Vocabatur antea Julius cardinalis Rospigliosi. Uti in pauperes liberalissime, ita in suos parcissime se gessit-

plerisque constituentibus unum tantummodo, scilicet Petrum apostolum, quibusdam vero asserentibus cum Petro fuisse Ecclesiæ caput etiam coapostolum ejus Paulum. Verum cum hæc quæstio in partes distraheret eruditorum virorum ingenia, atque per eam impeti videretur dignitas sanctæ romanæ et apostolicæ Sedis, prudentia et sollicitudine summi pontificis Innocentii an. 1647 composita est et dirempta.

Aperto post obitum Innocentii corpore a chirurgo Nicolao Larchi, septem aquæ cœnophora et unum in capite fuerunt inventa; in cista autem fellis duo lapides unciarum sex. Pondus aquæ fuit librarum 15.

¹ Videtur ad ignominiam; nam et rei inter columnas plectuntur, quibus idem est nomen, sive, ut aiunt Veneti, *Tra Marco, è Todoro*.

² Proscriptio et celebris *Formularii* constitutio edita ab Alexandro VII, an. 1658, die 16 octob.

³ Tum historia Margaritæ Marsiliæ, quæ capta a piratis Turcis an. 1523 fuit uxor Solimani et mater Selimi II. Tum satyrica tabella cum inscriptione: *Qui crucifixus es pro nobis*, de qua nefandum opus *Tableau des Papes*, pag. 252.

⁴ Ante obitum *Clemens IX* in Ecclesiæ communionem recepit episcopos, qui an. 1668 *Formulario* Alexandri VII, quod facere diu detrectaverant, subscripsere, exhibito exterius obsequio. Firmata pax, quæ vulgo dicitur *Pax Clementis IX*, proximo an. 1669 promulgata.

Exorta inter jansenianos quæstione de jure a facto discernendo, controversias, quæ rursus emergerunt, caute prudenterque sopivit. Judæos ejecit ex Urbe. Ludovicum XIV, bellum adversus Hispanos parantem, studuit legatione missa pacare. Nimio dolore fertur extinctus, quoniam Veneti, quibus pecunia et milite suppeditaverat auxilia, eodem an. 1669, coacti fuerant Turcis cedere regnum cretense. Dignus, qui diutius christianam moderaretur rempublicam.

CCXLI. Æmilius Altierius Romanus post menses comitiarum quinque successit Clementi IX, idem nomen elegit, scilicet, *Clementis X*. Hoc sedente, Ludovicus XIV, rex Galliarum, an. 1674 *regaliam* juris esse sui edicto sancivit; quod pluribus dissidiis aperuit aditum. Lusitano regi, ut oratorem haberet in Urbe, ut monarchæ reliqui, primus indulsit¹. Moscoviæ regi, qui Romam legatum miserat, ut contra Turcas christiani principes fœdus inirent, pontifice suadente, negavit ambitum Cæsaris nomen. Ait Sandinus fuisse Clementem in omnes liberalem, præterquam in nepotes. Verum non habuit familiæ propriæ nepotes, natis vero e Laura nepte sua dedit cum insignibus, et cognomine proprio paterna bona, ampliores contulit dignitates ac tres principatus². Obiit an. 1676, die 22 quintilis.

CCXLII. In locum Clementis X omnium suffragio substitutus fuit, XI kal. octobris, Benedictus Odeschalchi Comensis, id est, *Innocentius XI*, hoc quidem nomine ob vitæ probitatem et castimoniam dignissimus. Pro libertate et immunitate ecclesiastica apostolicas litteras dedit ad christianissimum regem an. 1679, et provinciam de hac materia scribendi commisit Christiano Lupo, viro instituti nostri, canonum scientissimo. Firmatis an. 1682 a clero gallicano quatuor articulis, quibus concilium œcumenicum præfertur Papæ, hujusque auctoritas circumscribitur, judicium errori non obnoxium elevatur, et in regna temporalia denegatur potestas; suas cleri comitiis

¹ Primus orator, seu nuntius lusitanus postquam Lusitania subtracta fuit a dominatu regis Hispaniarum, fuit comes *de Prado*.

² *Hist. des Familles de Rome*, pag. 421.

significavit querimonias, repelens verba Cant. 1: *Filii matris meæ pugnauerunt contra me*. Caroli Henrici Lavardini; legati extra ordinem Galliarum spreuit et cohibuit insultus; turpia Molinosii delevit conventicula; morum laxitates perstrinxit; a lasciviori cultu fœmineum sexum amovit; neque parvo in Ecclesiæ commodum relicto thesauro¹, proximus morti, quæ contigit an. 1689, pridie idus augusti, ab ordinum Mendicantium magistris, cæterisque religiosis viris humillime petiit benedictionem.

CCXLIII. In locum Innocentii XI substitutus est eodem an. 1689, die 6 octob., Petrus Octoboni, Venetus, nomine sibi imposito *Alexandri VIII*. Huic Galliarum rex reddidit Avenionem. Plures damnavit propositiones ad morum doctrinam spectantes, inter quas peccatum philosophicum, recte rationi contrarium, non tamen offensam Dei, quod utique est commentitium². Cleri etiam gallicani theses proscripsit anno 1690, die 4 augusti. Ecclesiasticis redditibus nepotes suos cumulavit³. Decessit senex an. 1691, kal. febr.

CCXLIV. Alexandro successor datus est *Innocentius XII*, vocatus antea Antonius *Pignatelli*, archiepiscopus neapolitanus. Plenissimis suffragiis electus fuit IV idus julias. Beneficentissimus fuit in pauperes; justitiæ ministris, ne quid acciperent, districte mandavit; nulli, nisi digno, contulit ecclesiasticas dignitates, omni alia, etiam sanguinis, ratione posthabita. Cum magna esset latronum et nefariorum hominum copia (nam tempore præcedentis conclavis occisi fuerant 182), severitatem legum indixit. Nec nobilissimis matronis ob interdictum ludum alearum pepercit. Clericis comas inhibuit fictitias; nepotismum eliminavit; concordiam principum, monachorum disciplinam, concionatorum exemplarem vitam promovit quammaxime. Ne invidioso jansenistarum nomine traducatur, qui vel omnes, vel aliquam ex quinque proposi-

¹ Scutorum quindecim centena millia.

² Peccatum *philosophicum* damnatum an. 1690.

³ Horum minimo, quem purpura ornavit, dedit annuos ecclesiasticos redditus scutorum 80,000.

tionibus Jansenii propugnasse convictus non fuerit, præcepit Brevi, edito an. 1694, die 6 februarii. Aluit in uno hospitio pauperum, quos nepotes appellabat, quingentos, ac pro iis fundum statuit scutorum 300,000. Post varium incolumitatis statum, extinctus est cum omnium mœrore, anno 1700, V kalendas octobris.

CCXLV. Eodem anno 1700, IX kalendas decembris, ad summi sacerdotii fastigium evectus fuit *Clemens XI* Urbinas, vocatus antea Joannes Franciscus, cardinalis Albani. De quo cap. I proximi sæculi.

CAPUT II.

DE SÆCULI XVII CONCILIIIS ET QUIBUSDAM CLERI GALLICANI COMITIIS.

Nullum generale concilium sæculo XVII novimus celebratum. Provincialia autem et diœcesana fere singulis annis alicubi inveniuntur coacta. Quæ cum ad reformandam juxta canones tridentinos ecclesiasticam disciplinam fuerint præsertim indicta, necessum non est cuncta singillatim enumerare. Ad errores igitur eliminandos hæc tantum celebrata fuere: petricoviense in Polonia anno 1607, præside Bernardo, cardinali Macieoviski, adversus socinianos, arianorum et ebionitarum pollutos hæresibus; parisiense anni 1612, appellatum quoque senonense, quoniam illi præfuit cardinalis Peronius, senonensis episcopus, in quo proscriptus fuit liber Edmundi Richerii *De ecclesiastica et politica potestate*, ea adjecta clausula, *Salvis tamen juribus regis et Ecclesiæ gallicanæ*; ad Aquas Sextias eodem anno, et contra præfatum Richerii librum; et constantinopolitanum an. 1638, 1642 et 1672, præsidibus patriarchis Cyrillo et Dionysio, contra calvinianam hæresim, eique affinem confessionem fidei a Cyrillo Lucare editam et proscriptam quoque eodem an. a Dositheo, patriarcha hierosolymitano.

Inter synodos itaque ad disciplinam servandam, instaurandamque celebratas, quarum singulas recensere, ut diximus, videtur supervacaneum, connumerantur florentinæ an. 1619;

1637, 1645, 1681 et 1691, quarum primam indixit archiepiscopus Alexander Martius, Medicæus, secundam ac tertiam archiep. Petrus Nicolini, quartam Franciscus Nerli, postea S. R. E. cardinalis, et quintam Jacobus Antonius Morigia, ad purpuram item promotus, Lucæ an. 1661 cardinalis Bonvisius, et an. 1681 Julius cardinalis Spinula synodos celebrarunt. Omittimus senensem coactam a Francisco Maria, cardinali Tarusio, sarzanensem a Benedicto, cardinali Lomellino, Montis Falisci a Marco Antonio, card. Barbadico, mediolanensem a Frederico card. Borromæo, in exemplis litterisque promovenda Ecclesiæ disciplina, S. Caroli, cujus nepos erat, imitatore vigilantissimo. Quinque saltem synodos celebravit Viterbii card. Franciscus Maria Brancacci, triginta quatuor Vicentius Maria, card. Ursinus, ord. Præd., archiepiscopus beneventanus et postea pontifex maximus. Veliternam Franciscus, card. Barberinus an. 1673; Sublacensem card. Carolus, illius frater, anno proximo; Auximanam Antonius, card. Spinula, an. 1677; Neapolitanam card. Junicus Caraccioli an. 1680, pro optimo suarum diœceseon regimine celebrarunt. Atque ita alii per Italiam constituti episcopi se gesserunt, servantes tridentini concilii decreta et munere fungentes suo. Quasdam vero istarum, aliarumque synodorum definitiones proferam cap. VI, pertractans de sæculi XVII disciplina.

Si extra Italiam vagari velimus, recensenda nobis erunt concilium machliniense, in Belgio celebratum an. 1607¹. Narbonense in Galliis an. 1609. Burdigalense an. 1624, de quibus in sua *Notitia eccles.* prope finem Joannes Cabassutius. Inveniemus in extremis quoque mundi plagis synodos ad instruendos neophitos et christianæ religionis rudimenta tradenda opportune, salubriterque coactas, ac tres præsertim a B. Toribio in civitate Limæ, Americæ meridionalis metropoli, emporioque percelebri, id est, an. 1601, 1602 et 1603, de quibus tom. IV *Conciliorum Hispaniæ*, card. de Aguirre.

Etsi vero abstinuimus a commemorandis hæreticorum conciliis, utpote quæ nil sunt aliud, quam Satanæ congregatio-

¹ Malines.

nes; quædam tamen hoc in loco adnotantur, quibus inter densas tenebrarum caligines effulsit aliqua lux veritatis. Nam in Anglia in conventu ministrorum, qui regem *Ecclesiæ caput* appellant, an. 1603, damnati fuerunt puritani, de quibus infra. Synodus calvinistarum Roterodami an. 1621 damnavit judaicam superstitionem in observantia festorum. Iidem calvinistæ Amstelodami an. 1604 socinianos damnarunt. Huguenoti in synodo habita in oppidio Carentonii an. 1644 exagitare cœperunt calvinianam prædestinationem ad malum, opera præsertim Benjamin Basnage. Fuerant tamen arminiani, qui prædestinationem illam rejiciunt, et declinant ad pelagianos an. 1618 in synodo dordracensi rejecti, atque oppressi a gomaristis. Nomen hi trahunt a Francisco Gomaro, strenuo Jacobi Arminii adversario. Disceptantibus insuper Joanne Hoornbeek et Joanne Coccejo, circa tertium præceptum Decalogi, pro hujus observatione calviniani an. 1657 synodum habuerunt Condomi¹. Amstelodami aliam synodum congregarunt an. 1690 contra asserentes non posse magistratus vim adhibere ad hæreses et ad gentium eliminandas superstitiones. Quod mirum est, iidem calvinistæ in synodo Carentonii an. 1631, aliisque statuerunt, communionem servandam cum protestantibus Confessionis augustanæ; quamvis illi præfracte negent, et isti propugnent præsentiam dominici Corporis in Eucharistia.

Addamus nonnulla de cleri gallicani comitiis, quæ nationalibus synodis æquiparantur. Antonii Arnaldi librum *De frequenti communione*, ubi in lucem prodiit an. 1643, suffragiis 24 doctorum, 16 episcopi approbarunt, quod et anno 1645 fecerunt comitia auxitana, Aquitanicæ metropolita, et decem episcopis assidentibus. Reprobavit tamen librum illum an. 1648 synodus vesuntina, ut referunt ad eundem annum Acta eruditorum Lipsiæ. Comitium Luparæ (regium est Galliæ palatium) an. 1654 egerunt contentiose de *Augustino* Jansenii, quem postea proscribere; atque ad episcopos officiosas litteras dedit Innocentius X eodem anno, die 27 sept., quas litteras in aliis comitiis sequentis an. 1655, gratanter exceptas, ad omnes

¹ Gonda.

Galliarum Ecclesias transmitti curarunt. Horum comitiorum acta confirmarunt generalia comitia Parisiis an. 1656 celebrata; in quibus exhibitum, probatumque *Formularium*, quo obedientia præstatur constitutioni prælaudati Innocentii X, lata an. 1653, die 13 martii, atque in proprio et intento ab auctore sensu damnantur quinque propositiones Jansenii. In comitiis an. 1657 recepta fuit bulla Alexandri VII, emanata superiori an. 1656, die 16 octobris, qua prædecessorum Pontificum adversus Jansenium constitutiones confirmantur et roborantur. De extinguendis omnino jansenianis erroribus actum rursus in comitiis an. 1663. De coactis cleri gallicani comitiis an. 1682 et de articulis ibidem definitis, controversis tamen, rejectisque a theologis romanensibus, pugnantibus pro ampliori Sedis apostolicæ potestate, diximus præcedenti capite in *Innocentio XI*.

CAPUT III.

HÆRESES ERRORESQUE SÆCULI XVII.

Ex quo in Angliam elapso sæculo irrupit turbulenta hæreseon illuvio, famosa evasit secta *puritanorum*, seu *presbyterianorum*, quam scissi in partes anglicani ministri, an. 1603 et 1610, acerrime insectabantur. At celebrem nacta est propugnatorem *Gulielmum Amesium*, qui cœpit anno 1622 Franqueræ docere theologiam, *Davidem Blondellum*, Cabilonensem, qui librum inscriptum, *Apologia pro sententia Hieronymi de episcopis et presbyteris*, in lucem edidit Amstelodami, anno 1646, et *Claudium Salmasium* Divionensem, qui inter doctiores anno 1640 habebatur. Originem tamen suam puritani receperunt a *Joanne Knox*, Scoto, vita functo superiori sæculo, anno scilicet 1572. Hinc in Scotia secta ista vegetior, ibique anno 1637 spreta regis auctoritate, inierunt fœdus contra *episcopales*, eos nempe, qui episcopos segregant a presbyteris. Confirmarunt conventionem illam, ex qua eis *convenientium* accessit nomenclatura, sequenti anno 1638, celebratis comitiis in urbe Scotorum Glasquo. Nostrates aiunt *puritanos* dici, quod purum putum profiteantur calvinismum; at Amesius, cujus supra meminimus,